

חוק פסיקת ריבית והצמדה – כלי עזר אקטוארי שחובה להכיר

האקטואר רועי פולניצר מסביר כיצד משמש חוק פסיקת ריבית והצמדה ככלי אקטוארי לשיערוך פיצויים בגין הפסדי עבר בתביעות נזיקין

חוק פסיקת ריבית והצמדה בגירושין

היום בבוקר נתבקשתי ע"י עורך דין לענייני גירושין לערוך חוות דעת אקטוארית בעניין שיערוך הסכום החד פעמי שאמורה הייתה מרשתו של עו"ד לקבל מאת הגרוש שלה במועד הקרע (ה- 21.9.2020), לצורך לאיזון זכויות הצדדים במסגרת חלופה א' של החוק לחלוקת חיסכון פנסיוני בין בני זוג – התשע"ד 2014.

מועד השיערוך שנקבע ע"י עו"ד ה- 31.3.2022 וכאמור מרשתו אמורה הייתה לקבל מהגרוש שלה ב- 21.9.2020 סכום חד פעמי בסך 123,254 ₪. השיערוך האקטוארי בחוות הדעת חושב על ידי לפי ריבית צמודה 1% לשנה, בתוספת הצמדה למדד.

לפיכך, על מנת לשערך את הסכום החד פעמי במועד הקרע, ממועד הקרע ועד מועד השיערוך, על הוספתי עליו 3.60%, לפי הצמדה למדד, בהתאם ליחס בין המדד האחרון הידוע במועד השיערוך, לבין המדד האחרון הידוע במועד הקרע, ו- 1% ריבית צמודה לשנה.

מתוצאת השיערוך האקטוארי עולה כי סך החוב הנומינלי עמד על 123,254 ₪, הפרשי ההצמדה עמדו על 4,441 ₪ ועל כן סה"כ שיערוך החוב ממועד הקרע ועד למועד השיערוך עמד על 127,695 ₪.

סך הריבית על החוב לפי החוק, נכון למועד השיערוך, הינו 1,950 ₪, ולכן הסכום המלא על פי החוק עמד על כ- 129,645 ₪.

הכותב משמש כמערך השווי האחראי והאקטואר הראשי של פירמת הייעוץ "שווי פנימי - מעריכי שווי בלתי תלויים", הינו מייסד ויו"ר לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל (IAVFA) ואף התמודד בעבר על תפקיד האקטואר הראשי ברשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון (לשעבר "האקטואר הראשי לאוצר"), תוך מעבר כל שלבי מכרז הגיוס בהצלחה, לרבות מעבר השלב האחרון - ועדת הבוחנים.

נכון למועד כתיבת שורות אלו, הריבית הצמודה על פי החוק עומדת על 1% לשנה, כאשר היא פחות או יותר מצויה ברמה זו מזה כ- 10 שנים.

נציין כי השימוש בריבית על פי החוק, יוצר מצב בו פסיקות הפיצויים לעבר משנתה עם שינויי הריבית ההיסטוריים (אחת לרבעון).

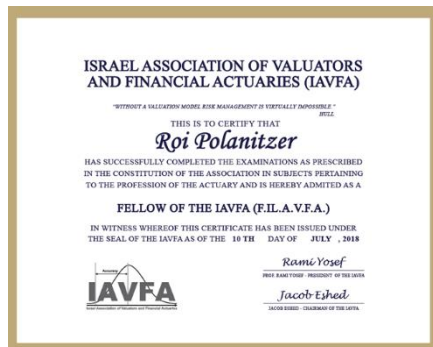
חוק פסיקת ריבית והצמדה בנזיקין

השבוע נתבקשתי ע"י עורך דין לענייני נזיקין לערוך חוות דעת אקטוארית בעניין שיערוך תשלומי עבר בגין קצבאות נכות מעבודה שמרשו של עו"ד אמור היה לקבל מאת המוסד לביטוח לאומי החל מה- 11.7.2014, עקב פגיעה בעבודה מיום 10.7.2014 – אך לא קיבל.

מועד השיערוך שנקבע ע"י עו"ד היה ה- 28.3.2022 וכאמור מרשו אמור היה לקבל החל מה- 11.7.2014 ועד למועד השיערוך.

גובה כל קצבת הנכות מעבודה הייתה צריכה לעמוד על 3,654.70 ₪ לחודש, אשר חושבה לפי חלוקת השכר הרבע שנתי שהתובע השתכר בשלושת החודשים לפני הפגיעה (73,094 ₪) ב- 3 והכפלת התוצאה המתקבלת ב- 75% ובשיעור נכות מעבודה בשיעור של 20%.

התשלומים בעבר שוערכו על ידי אקטוארית בהתאם ליחס בין המדד האחרון הידוע במועד השיערוך לבין המדד האחרון הידוע במועד כל תשלום בנפרד וריבית צמודה 1% לשנה.

מתוצאת השיערוך האקטוארי עולה כי סך התשלומים הנומינלי עמד על כ- 339,887 ₪, הפרשי ההצמדה עמדו על כ- 12,529 ₪ ועל כן סה"כ שיערוך כל אחד מהתשלומים בעבר עד למועד השיערוך עמד על כ- 352,416 ₪.

סך הריבית על תשלומי העבר לפי החוק, נכון למועד השיערוך, הינו כ- 14,017 ₪, ולכן הסכום המלא על פי החוק עמד על כ- 366,432 ₪.

חוק פסיקת ריבית והצמדה, תשכ"א – 1961 (מכאן להבא "החוק") משמש לשיערוך פיצויים בגין הפסדי עבר או תשלומי עבר שלא שולמו.

על פי החוק, בית משפט/בית דין (או כל רשות אחרת המוסמכת על פי דין לפסוק תשלום לבעל דין, או לקבוע סכום המשתלם לבעל דין יכולה להפעיל את החוק, לרבות בורר וכן ראש ההוצאה לפועל כשהוא מוסמך על פי דין לפסוק או לקבוע סכום (סף) רשאי להפעיל את החוק הן על חוב חד פעמי שלא שולם או על תשלומי עבר שלא שולמו.

החוק פועל בשני שלבים. בשלב הראשון, החוק קובע שיש להוסיף על הסכום שנפסק או שנקבע – הפרשי הצמדה.

לאמור – תוספת לפי שיעור העליה של המדד מן המדד שפורסם סמוך לפני תחילת התקופה האמורה בסעיף 5(א) עד המדד שפורסם סמוך לפני תשלום הסכום.

החוק מגדיר "מדד" כמדד המחירים לצרכן, המתפרסם מעת לעת ע"י הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

בשלב השני, החוק קובע שיש להוסיף ריבית צמודה על תוצאת הביניים של החישוב (קרי, על תוצאת החישוב מהשלב הראשון).

לאמור – תוספת ריבית דריבית לפי שיעורי הריבית ההיסטוריים שפורסמו על ידי החשב הכללי שבאתר משרד האוצר לתקופות הביניים מיום הגשת התביעה או מיום היווצרות עילת התביעה, שעליו החליטה הרשות השיפוטית – ועד למועד הפירעון (הוא המועד שבו ניתן פסק הדין או המועד שנקבע בפסק הדין לתשלומי החוב, לפי המאוחר מביניהם). למעשה מדובר במודל ריבית קבועה למוקטעין.

ניתוח שערי הריבית ההיסטוריים

הריבית המפורסמת באתר משרד האוצר מבטאת למעשה את שיעורי התשואה לפדיון על איגרות חוב ממשלתיות.

מניתוח לשערי הריבית ההיסטוריים המפורסמים באתר החשב הכללי, שביצעה מחלקת המחקר של פירמת שווי פנימי, המתמחה בביצוע הערכות שווי וחוות דעת אקטואריות, עולה כי החל מתחילת שנות ה-2000, קיימת ירידה תמידית בשערי הריבית.

עד ליום ה- 1.1.1979 הריבית הצמודה על פי החוק עמדה על 11% וביום זה הריבית הצמודה על פי החוק הורדה לרמה של 3%.